

תפוח עקבו דאדם הראשון, מפהה גלגל חמה. ואי תימא דכף הוה יעקב. אמר ליה רבי אלעזר, ודאי שפך הנה. בקדמיתא עד לא חב אדם הראשון, לא הווי יכלין כל בריין לאסתפל לא שופריה. פיון דחטא, אשתני שופריה ונתמאן רומיה ואתעביד בר מאה אמין.

ותא חזי, שופריה דאדם הראשון, רזא איהו, דמהימנותא עלאה תליא בההוא שופרא, ובגין כה, (תהלים ז) ויהי נעם יי אלהינו עלינו. וכתוב, (תהלים כז) לחזות בנעם יי, ודא הוא שופריה דיעקב ודאי, וכלא רזא עלאה איהו.

וירח את ריח בגדיו ויברכהו. תא חזי, וירח את ריח הפגדים לא כתיב, אלא ריח בגדיו. כמה דאת אמר, (תהלים קד) עוטה אור פשלמה נוטה שמים פיריעה. דבר אחר (נ"א דא חזי) וירח את ריח בגדיו ויברכהו. דכיון דאלביש לון יעקב, סליקו ריחין בההיא שעתא, ועד דלא ארח (דארח) ריחין דלבושיה, לא ברכיה, דהא כדין (לא) ידע דאתחזי הוא לאתברכא, דאי לא אתחזי לאתברכא, לא סליקו כל הני ריחין קדישין בהדיה, הדא הוא דכתיב וירח את ריח בגדיו ויברכהו.

ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יי. (בראשית כז) ויאמר, מלה סתים הוא. אית דאמרי שכינתא הות, ואית דאמרי יצחק הוה. כריח שדה אשר ברכו יי, מאן שדה, דא שדה דתפוחים. שדה דאבהן עלאין (תמיד) סמיכו ליה ומתקנין ליה.

ויהן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש. אמר רבי אבא, האי קרא אוקמוה, אבל (פתח רבי אבא ואמר) תא

חמה, ואם תאמר שפך הנה יעקב? אמר לו רבי אלעזר, ודאי שפך הנה. בראשונה טרם חטא אדם הראשון, לא היו יכולים כל הפירות להסתכל ביפיו. כיון שחטא, השתנה יפיו ורומו הנמדד, ונעשה בן מאה אמות.

ובא וראה, יפיו של אדם הראשון הוא סוד, שהאמונה העליונה תלויה בפיו ההוא, ומשום כן (תהלים ז) ויהי נעם יי אלהינו עלינו, וכתוב (שם כז) לחזות בנעם ה'. וזהו ודאי יפיו של יעקב, והכל הוא סוד עליון. וירח את ריח בגדיו ויברכהו. בא ראה, וירח את ריח הפגדים לא כתיב, אלא ריח בגדיו, כמו שנאמר (שם קד) עוטה אור פשלמה נוטה שמים פיריעה. דבר אחר (וה הוא) וירח את ריח בגדיו ויברכהו - שפיון שהלביש אותם יעקב, העלו ריחות באותה השעה. ועד שלא הריח [שמריח] את ריח לבושו לא ברח אותו, שהרי אז (לא) ידע שהוא ראוי להתברך. שאם לא ראוי להתברך, לא היו עולים כל הריחות הקדושים הללו עמו. זהו שכתוב וירח את ריח בגדיו ויברכהו.

ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יי. ויאמר - דבר נסתר הוא. יש אומרים שהיתה השכינה, ויש אומרים שיצחק היתה. כריח שדה אשר ברכו ה' - מי השדה? זה שדה התפוחים, השדה שהאבות העליונים (חומרים) סומכים אותו ומתקנים אותו.

ויהן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש. אמר רבי אבא, הפסוק הזה בארוהו, אבל (פתח רבי אבא ואמר) בא

רָאָה, שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל ה' בְּצִרְתָּהּ לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי. כָּמָה שִׁירֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהִפֵּל כְּדֵי לְהַתְקִין אֶת דְּרָגָתוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל-ב' ח) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. וְהַשִּׁירָה הַזֹּאת אָמַר [ל] כְּשֶׁרָאָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה לַיַּעֲקֹב [שְׁל יַעֲקֹב].

רְבִי אֶלְעָזָר אָמַר, יַעֲקֹב אָמַר הַשִּׁירָה הַזֹּאת [שְׁמִיר] בְּשַׁעַר שְׂאֵבֵי אוֹתוֹ לֹא אָבִיו גָּשָׁה נָא וְאִמִּשְׁךָ בְּנֵי הָאֵתָה זֶה בְּנֵי עָשׂוֹ אִם לֹא. אִזְ [מִשּׁוֹם] שְׁהִיָּה [תְּהִי] יַעֲקֹב בְּצִרְתָּהּ גְּדוּלָּה, שֶׁפָּתַח שְׂאֵבֵי יָפִיר אוֹתוֹ וַיִּנְדַּע לִפְנֵי. מַה פְּתוּב? וְלֹא הִפִּירוּ כִּי הָיוּ יָדָיו כְּיָדֵי עָשׂוֹ אַחֲרָיו שֶׁעֲרֹת וַיִּבְרַכְהוּ. אִזְ אָמַר, אֶל ה' בְּצִרְתָּהּ לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי. ה' הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשְׁפַּת שֶׁקֶר מִלְשׁוֹן רַמְיָה. זֹהִי הַדְּרָגָה שֶׁעָשׂוֹ שְׂרוּי בָּהּ, שֶׁהִיא שְׁפַת הַשֶּׁקֶר [מִה הוּא]. שְׁפַת שֶׁקֶר, בְּשַׁעַר שֶׁהִבִּיא אוֹתוֹ הַנְּחָשׁ קָלְלוֹת עַל הָעוֹלָם, וּבִהַתְחַכְּמוֹת וּבַעֲקֻמִּימוֹת הִבִּיא קָלְלוֹת, שֶׁהִתְקַלַּל הָעוֹלָם.

בֵּא רָאָה, בְּשַׁעַר שְׂאֵבֵי יַצְחָק לַעֲשׂוֹ, וְצֵא הַשְּׂדֵה וְצוּדָה לִי צִידָה, בְּה"א, וּבְאֲרוּחַ, וְצֵא עָשׂוֹ כְּדֵי שִׁיתְבָּרַךְ מִיַּצְחָק, שְׂאֵמֶר לוֹ וְאִבְרַכְכָּה לִפְנֵי ה'. שְׂאֵלוֹ אָמַר וְאִבְרַכְכָּה וְלֹא יוֹתֵר - יָפֵה. כִּינּוֹן שְׂאֵמֶר לִפְנֵי ה', בְּאוֹתָהּ הַשַּׁעַר הַזֶּה עֲצוּעַ כְּפֹסֵא כְבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אָמַרְהָ, וּמֵה שֶׁיֵּצֵא נֶחֶשׁ מֵאוֹתָן הַקָּלְלוֹת וַיִּשְׂאֵר יַעֲקֹב.

בְּשַׁעַר הַהֵיחָל הַזֶּה מִיִּכְאֵל, וְכֵן לִפְנֵי יַעֲקֹב וְהַשְׂכִּינָה עִמּוֹ. וַיִּדַּע יַצְחָק, וְרָאָה אֶת גֵּן עֵדֵן עִם יַעֲקֹב וּבְרַכּוֹ לִפְנֵי. וְכִשְׁנֹכְנֵס עָשׂוֹ, נִכְנָס עִמּוֹ גִּיהֵנִם, וְעַל כֵּן וַיִּחְרַד יַצְחָק חֲרָדָה גְּדוּלָּה עַד

חַזִּי, (תְּהִלִּים קכ) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל יְיָ בְּצִרְתָּהּ לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי. כָּמָה שִׁירִין וְתוֹשְׁבָחוֹן אָמַר דָּוִד מִלְּפָא קָמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכֹלָא בְּגִין לְאַתְקַנָּא דְרָגִיָּה וְלִמְעַבְדַּ לִּיהַ שְׁמָא, כָּמָה דְאַתְ אָמַר, (שְׁמוּאֵל ב' ח) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם, וְשִׁירְתָּא דָּא אָמַר (פ"א ל"ג לִיָּה) כִּד חֲמָא עוֹבְדָא דָּא לַיַּעֲקֹב (פ"א דַּיַּעֲקֹב).

רְבִי אֶלְעָזָר אָמַר, יַעֲקֹב אָמַר שִׁירְתָּא דָּא (דְּהֵא), בְּשַׁעַר דְּאָמַר לִיָּה אָבוּי, (בְּרֵאשִׁית כז) גְּשָׁה נָא וְאִמִּשְׁךָ בְּנֵי הָאֵתָה זֶה בְּנֵי עָשׂוֹ אִם לֹא, כְּדִין (ד"א בְּגִין) דְּהִוָּה (הִוָּה) (דף קמג ע"א) יַעֲקֹב בְּעֵאקוֹ סְגִי, דְּדַחִיל דְּאָבוּי יָדַע לִיָּה וְאַשְׁתְּמוּדַע קָמִיָּה. מַה כְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית כז) וְלֹא הִפִּירוּ כִּי הָיוּ יָדָיו כְּיָדֵי עָשׂוֹ אַחֲרָיו שֶׁעֲרֹת וַיִּבְרַכְהוּ. כְּדִין אָמַר, (תְּהִלִּים קכ) אֶל יְיָ בְּצִרְתָּהּ לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי.

יְיָ הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשְׁפַּת שֶׁקֶר מִלְשׁוֹן רַמְיָה, (ש"ם) דָּא הוּא דְרָגָא דְעָשׂוֹ שְׂרִיא בִיָּה, דְּאִיָּהוּ שְׁפַת שֶׁקֶר (פ"א מֵה הוּא). שְׁפַת שֶׁקֶר, בְּשַׁעַר דְּאִיָּתִי הַהוּא חוּיָא לְוֹטִין עַל עֲלָמָא, וּבְחַפְיָמוֹ וּבְעַקְיָמוֹ אִיָּתִי לְוֹטִין, דְּאַתְלִטְיָא עֲלָמָא.

תָּא חַזִּי, בְּשַׁעַר דְּאָמַר יַצְחָק לַעֲשׂוֹ, (בְּרֵאשִׁית כז) וְצֵא הַשְּׂדֵה וְצוּדָה לִי צִידָה, בְּה"א, וּבְאֲרוּחַ. וְנִפְקַ עָשׂוֹ בְּגִין דִּיתְבָּרַךְ מִיַּצְחָק, דְּקָאֵמֶר לִיָּה, (בְּרֵאשִׁית כז) וְאִבְרַכְכָּה לִפְנֵי יְיָ, דְּאֵלוֹ אָמַר וְאִבְרַכְכָּה וְלֹא יוֹתֵר, יָאוּת. כִּינּוֹן דְּאָמַר לִפְנֵי יְיָ, בְּהֵיָּה שַׁעַרְתָּא אֲזִדְעוּזַע כְּרִסִּי יִקְרָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אָמַרְהָ, וּמֵה דִּיפּוּק חוּיָא מֵאִינוּן לְוֹטִין, וַיִּשְׁתָּאֵר יַעֲקֹב בְּהוּ.

בְּהֵיָּה שַׁעַרְתָּא, אֲזִדְמֵן מִיִּכְאֵל וְאַתָּא קָמִיָּה דַּיַּעֲקֹב, וְשְׁכִינְתָּא בְּהֵיָּה, וַיִּדַּע יַצְחָק, וְחֲמָא לְגֵן עֵדֵן בְּהֵיָּה דַּיַּעֲקֹב, וּבְרַכִּיָּה קָמִיָּה. וְכֵן עָל עָשׂוֹ, עָל בְּהֵיָּה גִיָּהֵנִם. וְעַל דָּא

מאד, שחשב שעשו לא היה בצד ההוא. פתח ואמר, ואברכהו גם ברוך יהיה.

משום כך הזדמן יעקב ברכמה ובעקמומיות שהביא ברכות על יעקב, שהוא כמו אדם הראשון, וננטלו מאותו הנחש, שהוא שפת שקר. שפמה שקר אמר, וכמה דברי שקר עשה כדי להטעות ולהביא קללות על העולם. משום כך בא יעקב ברכמה והטעה את אביו, כדי להביא ברכות על העולם ולטל ממנו מה שמונע מן העולם. ומדה כנגד מדה היתה, ועל פן כתוב (תהלים קט) ויאָהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו. עליו כתוב (בראשית a) אָרור אתה מפל הבהמה ומפל חית השדה. ונשאר בו לדורי דורות, ובא יעקב ונטל ממנו הברכות.

ומימיו של אדם הראשון נועד יעקב לטל מהנחש ההוא את כל הברכות הללו, והוא נשאר עם קללות ולא יצא מהם. ודוד אמר ברוח הקדש, (תהלים קב) מה יתן לך ומה יסיר לך לשון רמיה חצי גבור שנונים. מה אכפת לאותו הנחש הרע שהביא קללות על העולם, כמו שאמר, נחש נושף וממית, ואין לו ממנו הנאה.

לשון רמיה, דרמי ליה לאדם ולא־תתיה, ואייתי בישא עליה ועל עלמא. לבתר אתא יעקב, ונטיל מדיליה כל אינון ברכאן. חצי גבור שנונים, דא עשו דנטר דבבו (נ"א דאנום) ליעקב על אינון ברכאן, כמה דאת אמר, (בראשית כז) וישטם עשו את יעקב על הברכה וגו'. (ד"א ל"ג תא חזי)

ויהן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ, הא מלעילא ומתתא בחבורא

(בראשית כז) ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד, דחשב דלא הוה עשו בההוא סטרא, פתח ואמר, (בראשית כז) ואברכהו גם ברוך יהיה.

בגין כך, אזדמן יעקב ברכמתא ובעקימו דאייתי ברכאן עליה דיעקב דאיהו כגוונא דאדם הראשון, ואתנטלו מההוא חוּיא דאיהו שפת שקר. דכמה שקרא אמר, וכמה מלי דשקרא עבד, בגין לאטעאה ולא־ייתאה לוטין על עלמא. בגין כך, אתא יעקב ברכמה ואטעי לאבוי, בגין לא־ייתאה על עלמא, ולנטלא מניה מה דמונע מעלמא, ומדה לקבל מדה הוה. ועל דא כתיב, (תהלים קט) ויאָהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו. עליה פתיב, (בראשית ג) אָרור אתה מפל הבהמה ומפל חית השדה. ואשתאר ביה לדרי דרין, ואתא יעקב ונטיל מניה ברכאן.

ומן יומי דאדם, אזדמן יעקב לנטלא מההוא חיויא, כל הני ברכאן, ואשתאר איהו בלוטין ולא נפק מנייהו. ודוד אמר ברוח קדשא, (תהלים קכ) מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים. מה איכפת ליה לההוא חוּיא בישא, דאייתי לוטין על עלמא. כמה דאמר, נחש נושף וממית, ולית ליה הנאה מניה.

לשון רמיה, דרמי ליה לאדם ולא־תתיה, ואייתי בישא עליה ועל עלמא. לבתר אתא יעקב, ונטיל מדיליה כל אינון ברכאן. חצי גבור שנונים, דא עשו דנטר דבבו (נ"א דאנום) ליעקב על אינון ברכאן, כמה דאת אמר, (בראשית כז) וישטם עשו את יעקב על הברכה וגו'. (ד"א ל"ג תא חזי)

ויהן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ, הא מלעילא ומתתא בחבורא

וממטה בחבור אחד. ורב דגן ותירש - הגה פרושה, אבל פכתוב ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. תא חזי, נער הייתי וגו' ואוקמוה, האי קרא שרו של עולם אמרו וכו'. ובגין כך אמר ורב דגן ותירש.

יעבדוהו עמים וישתחוו לך לאמים - בזמן ששלט שלמה המלך בירושלים, שכתוב וכל מלכי הארץ וגו' מביאים איש מנחתו וגו'. וישתחוו לך לאמים - בזמן שיבא מלך המשיח, שכתוב וישתחוו לו כל מלכים. רבי יהודה אמר, הפל בזמן שיבא המלך המשיח, פכתוב (תהלים עב) וישתחוו לו כל מלכים כל גוים יעבדוהו.

הנה גביר לאחיה, הנה, ולא אמר היה או תהיה. אלא זה סוד עליון של האמונה, שהאותיות הללו הן סודות האמונה. ה' למעלה, וא"ו באמצע, ה' אחר כך. ומשום כך אמר הנה גביר לאחיה, לשלט עליהם ולרדות אותם בזמן שבא דוד המלך. רבי יוסי אמר, הפל הוא בזמן שיבא מלך המשיח, שהרי משום שעברו ישראל על דברי התורה, אז ופרקת עלו מעל צוארך.

ויהן לך האלהים רבי יוסי אמר, כל הני קמג ע"ב) ברכאן מסטרא דחולקיה דיעקב הוה ומדיליה נטל, ואלין ברכאן הוה קא בעי יצחק לברכא ליה לעשו, ובגין כך עבד קדשא בריה הוא, וגרם ליה ליעקב לנטלא מדיליה.

תא חזי, בשעתא דהווא נחש אייתי לווטין על עלמא ואתלטיא ארעא, מה כתיב, (בראשית ג) ולאדם אמר פי שמעת לקול אשתך וגו', ארוהה האדמה בעבורך וגו', דלא תהא

חדא. ורוב דגן ותירוש, הא אוקמוה. אבל פכתוב, (תהלים לו) ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. תא חזי, נער הייתי וגו' ואוקמוה, האי קרא שרו של עולם אמרו וכו'. ובגין כך אמר ורב דגן ותירש.

יעבדוהו עמים וישתחוו לך לאומים, בזמנא דשליט שלמה מלפא בירושלם, דכתיב, (דברי הימים ב ט) וכל מלכי הארץ וגו' מביאים איש מנחתו וגו'. (בראשית כז) וישתחוו לך לאומים, בזמנא דיייתי מלפא משיחא, דכתיב, (תהלים עב) וישתחוו לו כל מלכים. רבי יהודה אמר, פלא בזמנא דיייתי מלפא משיחא, פכתוב וישתחוו לו כל מלכים כל גוים יעבדוהו.

הנה גביר לאחיה, הנה, ולא אמר היה, או תהיה. אלא דא רזא עלאה דמהימנותא, דאלין אתוון אנון רזי דמהימנותא. ה' לעילא, וא"ו באמצעיתא, ה' לבתר. ובגין כך אמר, הנה גביר לאחיה, לשלטאה עליהו ולרדאה לון, בזמנא דאתא דוד מלפא. רבי יוסי אמר, פלא איהו בזמנא דיייתי מלפא משיחא, דהא בגין דעברו ישראל על פתגמי אורייתא, פדין (בראשית כז) ופרקת עלו מעל צוארך.

ויהן לך האלהים רבי יוסי אמר, כל הני קמג ע"ב) ברכאן מסטרא דחולקיה דיעקב הוה ומדיליה נטל, ואלין ברכאן הוה קא בעי יצחק לברכא ליה לעשו, ובגין כך עבד קדשא בריה הוא, וגרם ליה ליעקב לנטלא מדיליה.

תא חזי, בשעתא דהווא נחש אייתי לווטין על עלמא ואתלטיא ארעא, מה כתיב, (בראשית ג) ולאדם אמר פי שמעת לקול אשתך וגו', ארוהה האדמה בעבורך וגו', דלא תהא